

ЗЕЛЕНІ ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ
зі СЛОВАЧЧИНИ до УКРАЇНИ

КОПІЮВАЛЬНИЙ ТА ГРАФІЧНИЙ ПАПІР

ОПИС ТОВАРУ ДЛЯ ЗЕЛЕНИХ ДЕРЖАВНИХ
ЗАКУПІВЕЛЬ (ЗДЗ)

Цей опис товару є частиною навчального посібника Європейської Комісії з ЗДЗ, який можна завантажити на веб-сайті ЗДЗ http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm.

Подібні описи товарів були розроблені для 10 інших груп товарів та послуг. Більш детальну інформацію про причини вибору цих критеріїв можна знайти у детальному інформаційному звіті на веб-сайті.

Для кожної групи товарів/послуг представлено два набори критеріїв:

- Основні критерії ЗДЗ, що враховують найважливіші впливи на навколишнє середовище та призначені для використання з мінімальною додатковою верифікацією та мінімальним підвищенням витрат.
- Всеохоплюючі критерії ЗДЗ призначені для використання органами влади, які прагнуть придбати найкращі екологічні продукти з доступних на ринку, і можуть вимагати додаткових адміністративних зусиль або передбачають певне підвищення вартості порівняно з іншими продуктами, що виконують ту саму функцію.

1. Сфера застосування

Цей опис надає роз'яснення щодо закупівельних дій для придбання копіювального та графічного паперу. Ця група охоплює недрукований папір для письма, друку і копіювання (до 170 г/м²), що продається в аркушах або барабанах.

Завершені паперові вироби, такі як блокноти, креслярські книги, календарі, посібники тощо не входять до цієї групи. Критерії взяті з вимог до нанесення Європейського екомаркування¹, етикетки Nordic Swan² та етикетки Blue Angel³.

Запропоновано різні критерії для:

- Паперу, виробленого з відновленого паперу або переробленого паперу (основні для екологічного маркування Blue Angel)
- Паперу, виробленого з непереробленого волокна (основні для Європейського екологічного маркування та екологічного маркування Nordic Swan)

Органам, що здійснюють закупівлю, рекомендовано використовувати обидва набори критеріїв у якості альтернативних шляхів досягнення мети придбання екологічно чистого паперу, щоб максимізувати конкуренцію та уникнути дискримінації.

¹Див: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

²Див: <http://www.svanen.nu/>; критерії: <http://www.svanen.nu/Eng/criteria/kriterie.asp?pgn=44>

³Див: <http://www.blauer-engel.de/index.htm>;

критерії: http://www.blauer-engel.de/englisch/vergabe/download_uz_e/e-UZ-014.pdf

а також http://www.blauer-engel.de/englisch/vergabe/download_uz_e/e-UZ-072.pdf

2. Основні екологічні наслідки

Наслідок

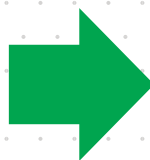
Знищення лісу та потенційна втрата біорізноманіття

Викиди в атмосферне повітря та воду при виробництві целюлози та паперу

Споживання енергії та води під час виробництва

Споживання хімічних речовин під час виробництва

Вироблення відходів під час виробництва, таких як брак та шлам

Підхід 3ДЗ

- Закупівля паперу, виробленого з відновленого паперового матеріалу після виготовлення паперу (перероблений папір) або папір, вироблений із законного та/або стало заготовленого непереробленого волокна
- Закупівля паперу, виробленого за технологією, що характеризується низьким споживанням енергії та викидами
- Уникнення застосування певних речовин у виробництві паперу та відбілюванні

3. Папір, вироблений з відновленого волокна - критерії 3ДЗ

3.1. Перероблений варіант – основні критерії 3ДЗ

Примітка. У випадку, якщо критерії відрізняються для паперу для професійного друку, про це зазначається в останньому стовпчику таблиці.

Копіювальний та графічний папір для звичайного офісного використання	Папір для професійних цілей
Предмет	
Закупівля переробленого офісного паперу, виготовленого із 100% відновлених паперових волокон.	Закупівля переробленого офісного паперу, виготовленого із щонайменше 75% відновлених паперових волокон.

Технічні характеристики	
1. Папір повинен бути виготовлений з 100% відновлених паперових волокон. Відновлений папір включає як перероблене волокно попереднього споживання, так і перероблене волокно з паперових фабрик, яке не було у споживанні, також відоме як зламане. Перероблене волокно попереднього споживання може надходити від споживачів, офісів, друкарень, переплітників тощо. Верифікація: Усі продукти, що мають екологічне маркування I типу, такі як Екологічне маркування ЄС, можуть бути доказом, якщо вказано, що папір виробляється з 100% відновлених паперових волокон. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досвід виробника або протокол випробувань від визнаного органу.	1. Папір повинен бути виготовлений з щонайменше 75% відновлених паперових волокон. Відновлений папір включає як перероблене волокно попереднього споживання, так і перероблене волокно з паперових фабрик, яке не було у споживанні, також відоме як зламане. Перероблене волокно попереднього споживання може надходити від споживачів, офісів, друкарень, переплітників тощо. Верифікація: Така сама
2. Папір повинен бути принаймні елементарним безхлорним (ECF). Також прийнятним є повністю безхлорний папір (TCF). Верифікація: Усі продукти, які мають екологічне маркування ЄС, вважатимуться відповідними. Інші види національного екологічного маркування типу I, що задовольняють зазначеному вище критерію, також можуть бути прийняті. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досвід виробника або протокол випробувань від визнаного органу.	Те саме
3. Щоб гарантувати придатність паперу, що пропонується для офісної техніки, до органу влади необхідно надати зразок продукту для проведення випробувань на якість.	Те саме

3.2. Перероблений варіант – всеохоплюючі критерії ЗДЗ

Примітка. У випадку, якщо критерії відрізняються для паперу для професійного друку, про це зазначається в останньому стовпчику таблиці.

Копіювальний та графічний папір для звичайного офісного використання	Папір для професійних цілей
Предмет	
Закупівля переробленого офісного паперу, виготовленого із 100% відновлених паперових волокон.	Закупівля переробленого офісного паперу, виготовленого із щонайменше 75% відновлених паперових волокон.

Технічні характеристики

1. Папір повинен бути виготовлений з 100% відновлених паперових волокон, з яких, як мінімум, 65% припадає на перероблене волокно попереднього споживання. Відновлений папір включає як перероблене волокно попереднього споживання, так і перероблене волокно з паперових фабрик, яке не було у споживанні, також відоме як зламане. Перероблене волокно попереднього споживання може надходити від споживачів, офісів, друкарень, переплітників тощо. Верифікація: Усі продукти, що мають екологічне маркування I типу, такі як екологічне маркування ЄС, можуть бути доказом, якщо вказано, що папір виробляється з 100% відновлених паперових волокон. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досьє виробника або протокол випробувань від визнаного органу.	1. Папір повинен бути виготовлений з щонайменше 75% відновлених паперових волокон, з яких, як мінімум, 80% припадає на перероблене волокно попереднього споживання. Відновлений папір включає як перероблене волокно попереднього споживання, так і перероблене волокно з паперових фабрик, яке не було у споживанні, також відоме як зламане. Перероблене волокно попереднього споживання може надходити від споживачів, офісів, друкарень, переплітників тощо. Верифікація: Така сама
2. Необхідно дотримуватись екологічних критеріїв екологічного маркування ЄС або інших національних екологічних маркувань типу I, безпосередньо пов'язаних із виробництвом паперу (а не процесами управління на фабриках). Документи з вичерпним описом критеріїв доступні за адресою: • Екологічне маркування ЄС: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_copyingpaper_en.htm Верифікація: Усі продукти, які мають екологічне маркування ЄС, вважатимуться відповідними. Інші види національного екологічного маркування типу I, що відповідають зазначеному вище критерію, також можуть бути прийняті. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досьє виробника або протокол випробувань від визнаного органу.	Те саме
3. Щоб гарантувати придатність паперу, що пропонується для офісного обладнання, до органу влади необхідно надати зразок продукту для проведення випробувань на якість.	Те саме

3.3. Перероблений варіант – Пояснювальні примітки

Пояснювальні примітки

- **Рівень білизни:** орган влади може вибрати рівень білизни менше 90. Папір з рівнем білизни понад 90 потрібно обробляти засобами оптичного відбілювання. Папір з рівнем білизни 60 має достатню якість для повсякденного офісного використання, але це залежить від вподобань.
- **Критерії екологічного маркування:** можна вказати, що критерії, що лежать в основі певного виду екологічного маркування, мають бути виконані, якщо критерії є прийнятними та підходять для визначення продукту, а також інші форми підтвердження відповідності. Для отримання додаткової інформації, будь ласка, перегляньте супровідний Інформаційний бюлетень про використання екологічного маркування у державних закупівлях.
- **Включення детальних критеріїв:** повні критерії наведені в Інформаційному звіті про продукт.
- **Критерії технічних характеристик або критерії надання контракту:** якщо замовник не впевнений щодо ціни та наявності на ринку продуктів з екологічним маркуванням, то зазначені вище критерії можуть бути використані як критерії надання контракту. У випадку, якщо застосовується система оцінювання на основі балів, відповідність цим критеріям може бути оцінена на 5% загальної кінцевої оцінки. У якості альтернативи, можна провести деякі початкові маркетингові дослідження, щоб визначити, чи наявні такі продукти на ринку.

4. Папір на основі сталого та/або законного непереробленого волокна - критерії 3ДЗ

4.1. Варіант сталого та/або законного непереробленого волокна – основні критерії 3ДЗ

Копіювальний і графічний папір
Предмет
Закупівля офісного паперу на основі непереробленого волокна, яке походить із законно та/або стало заготовлених джерел (також потенційно містить певний відсоток відновлених волокон).

Технічні характеристики

1. Неперероблене волокно для виробництва целюлози повинно надходити із законних джерел.

Верифікація:

Сертифікати ланцюга поставки для непереробленого волокна, сертифікованого як FSC⁴, PEFC⁵ або будь-який інший сталий стандарт управління лісом, в якому вказано відсоток сертифікованої деревини, будуть прийняті як доказ відповідності в частині цього відсотка. Законне походження деревини також може бути доведено за допомогою системи відстеження. Ці добровільні системи можуть бути сертифіковані третьою стороною, часто в рамках ISO 900: 2008 та / або ISO 00: 200 або системи управління EMAS.

Якщо деревина походить з країни, яка підписала Угоду про добровільне партнерство (УДП) з ЄС, ліцензія FLEGT може бути доказом законності деревини⁶.

Для несертифікованого непереробленого волокна учасники повинні вказати типи (види), кількості та походження волокон, які використовуються в целюлозно-паперовому виробництві, а також подати заяву про їх законність. Таким чином волокна повинні бути простежені протягом усього виробничого ланцюга від лісу до готового продукту.

В окремих випадках, якщо надані докази не вважаються достатніми для підтвердження відповідності вимогам технічних характеристик, замовники можуть вимагати від постачальників додаткових пояснень або доказів.

2. Папір повинен бути принаймні елементарним безхлорним (ECF).

Верифікація:

Джерелом доказу є технічне досьє виробника.

Критерії надання контракту

Додаткові бали будуть присуджені за:

Сталі джерела лісоматеріалів

1. Додаткові бали будуть нараховуватися пропорційно кількості волокон непереробленої деревини для виготовлення целюлози з лісів, щодо яких встановлено, що вони управляються згідно з принципами та заходами, спрямованими на забезпечення сталого лісокористування, за умови, що ці критерії охоплюються характеристиками продукту та є актуальними. У Європі ці принципи та заходи повинні, принаймні, відповідати вимогам Загальноєвропейської директиви щодо сталого управління лісами, затвердженою Лісабонською міністерською конференцією з охорони лісів в Європі (2-4 червня 1998 р.). За межами Європи вони, принаймні, мають відповідати принципам лісового господарства ООН (Ріо-де-Жанейро, червень 1992 р.) Та, де це доречно, критеріям або керівним принципам щодо сталого лісокористування, прийнятим відповідно до міжнародних та регіональних ініціатив (МОТД, Монреальський процес, Тарапото Процес, Ініціатива для Африканських регіонів з сухим кліматом ЮНЕП/ФАО).

Верифікація:

Усі продукти, які мають екологічне маркування ЄС, вважатимуться відповідними. Також можуть бути прийняті інші види національного екологічного маркування типу I, що відповідають вказаним критеріям. Сертифікати ланцюга поставки для деревних волокон, сертифікованих як FSC, PEFC або будь-які інші еквівалентні докази також будуть прийняті як доказ відповідності. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досьє виробника або протокол випробувань від визнаного органу.

⁴FSC (Управління лісового господарства): <http://www.fsc.org/en/>

⁵PEFC (Програма затвердження лісової сертифікації): <http://www.pefc.org/internet/html>

⁶ЄС у 2003 році прийняв План дій з управління та регулювання лісового законодавства (FLEGT). План дій визначає низку заходів, спрямованих на боротьбу з незаконними рубками в країнах, що розвиваються. План передбачає систему ліцензування лісу для гарантування законності імпортованих виробів з деревини. Для отримання ліцензії між країнами-виробниками деревини та ЄС мають бути підписані Угоди про добровільне партнерство (УДП). Лісоматеріали, які були законно вироблені у країнах-партнерах ВПА, будуть ліцензовані на законність виробництва; Більше інформації на сайті: <http://ec.europa.eu/environment/forests/egt.htm>

4.2. Варіант сталого та/або законного непереробленого волокна – всеохоплюючі критерії ЗДЗ

Копіювальний і графічний папір
Предмет
Закупівля офісного паперу на основі непереробленого волокна, яке походить із законно та/або стало заготовлених джерел (яке також потенційно містить певний відсоток відновлених волокон).
Технічні характеристики
1. Неперероблене волокно для виробництва целюлози повинно надходити із законних джерел. Верифікація: Сертифікати ланцюга поставки для непереробленого волокна, сертифікованого як FSC⁷, PEFC⁸ або за будь-яким іншим сталим стандартом управління лісом, в якому вказано відсоток сертифікованої деревини, будуть прийняті як доказ відповідності для цього відсотка. Законне походження деревини також може бути доведено за допомогою системи відстеження. Ці добровільні системи можуть бути сертифіковані третьою стороною, часто в рамках ISO 900: 2008 та / або ISO 00: 200 або системи управління EMAS. Якщо деревина походить з країни, яка підписала Угоду про добровільне партнерство (УДП) з ЄС, ліцензія FLEGT може служити доказом законності⁹. Для несертифікованого непереробленого волокна учасники повинні вказати типи (види), кількості та походження волокон, які використовуються в целюлозно-паперовому виробництві, разом із заявою про їх законність. Таким чином волокна повинні бути простежені протягом усього виробничого ланцюга від лісу до готового продукту. В окремих випадках, якщо надані докази не вважаються достатніми для підтвердження відповідності вимогам технічних характеристик, замовники можуть вимагати від постачальників додаткових пояснень або доказів.
2. Папір повинен бути принаймні елементарним безхлорним (ECF). Також прийнятним є повністю безхлорний папір (TCF). Верифікація: Джерелом доказу є технічне досвід виробника.

⁷FSC (Управління лісового господарства): <http://www.fsc.org/en/>

⁸PEFC (Програма затвердження лісової сертифікації): <http://www.pefc.org/internet/html>

⁹ЄС у 2003 році прийняв План дій з управління та регулювання лісового законодавства (FLEGT). План дій визначає низку заходів, спрямованих на боротьбу з незаконними рубками в країнах, що розвиваються. План передбачає систему ліцензування лісу для гарантування законності імпортованих виробів з деревини. Для отримання ліцензії між країнами-виробниками деревини та ЄС мають бути підписані Угоди про добровільне партнерство (УДП). Лісоматеріали, які були законно вироблені у країнах-партнерах ВПА, будуть ліцензовані на законність виробництва; Більше інформації на сайті: <http://ec.europa.eu/environment/forests/egt.htm>

Критерії надання контракту

Додаткові бали будуть присуджені за:

Сталі джерела лісоматеріалів

1. Додаткові бали будуть нараховуватися пропорційно до кількості волокон непереробленої деревини для виготовлення целюлози з лісів, щодо яких установлено, що вони управляються згідно з принципами та заходами, спрямованими на забезпечення сталого лісокористування, за умови, що ці критерії охоплюються характеристиками продукту та є актуальними. У Європі ці принципи та заходи повинні, принаймні, відповідати вимогам Загальноєвропейської директиви щодо сталого управління лісами, затвердженою Лісабонською міністерською конференцією з охорони лісів в Європі (2-4 червня 1998 р.). За межами Європи вони, принаймні, мають відповідати принципам лісового господарства ООН (Ріо-де-Жанейро, червень 1992 р.). Та, де це доречно, критеріям або керівним принципам щодо сталого лісокористування, прийнятими відповідно до міжнародних та регіональних ініціатив (МОТД, Монреальський процес, Тарапото Процес, Ініціатива для Африканських регіонів з сухим кліматом ЮНЕП/ФАО).

Верифікація:

Усі продукти, які мають екологічне маркування ЄС, вважатимуться відповідними. Також можуть бути прийняті інші види національного екологічного маркування типу I, що відповідають вказаним критеріям. Сертифікати ланцюга поставки для деревних волокон, сертифікованих як FSC, PEFC або будь-які інші еквівалентні докази також будуть прийняті як доказ відповідності. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досвід виробника або протокол випробувань від визнаного органу.

Критерії екологічного маркування

2. Необхідно дотримуватись екологічних критеріїв екологічного маркування ЄС, безпосередньо пов'язаних із виробництвом паперу (а не з процесами управління на фабриках).

Документи з вичерпним описом критеріїв доступні за адресою:

• Екологічне маркування ЄС:

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/pg_copyingpaper_en.htm

Верифікація:

Усі продукти, які мають екологічне маркування ЄС, вважатимуться відповідними. Інші види національного екологічного маркування типу I, що відповідають зазначеному вище критерію, також можуть бути прийняті. Також будуть прийняті будь-які інші відповідні докази, наприклад, технічне досвід виробника або протокол випробувань від визнаного органу.

4.3 Варіант сталого та /або непереробленого волокна. Пояснювальні примітки

Пояснювальні примітки

- Папір на основі непереробленого волокна: у багатьох випадках папір, наявний на ринку, може бути ані повністю 100% переробленим, ані на 100% виробленим з непереробленого волокна, а натомість складатися із суміші волокон походженням з різних джерел. Тому предметом визначено не папір, вироблений з непереробленого волокна, а папір на основі непереробленого волокна, що дозволяє використовувати вторинне волокно для виробництва паперу за умови відповідності зазначеним вище технічним характеристикам.
- Підвищення відсотків: згідно з вимогами екологічного маркування ЄС щонайменше 10% непереробленого волокна повинно походити з сертифікованих лісів, а згідно з вимогами маркування Nordic Swan - не менше 20%. FSC та PEFC також можуть сертифікувати більші відсотки, які змінюються у відповідності до жорстких правил. Додаткову інформацію про ці схеми та умови щодо використання маркування можна знайти в розділі 6 інформаційного звіту. Органи, що здійснюють закупівлю, можуть побажати надати додаткові бали на етапі надання контракту паперу з більшим відсотком сертифікованого непереробленого волокна походженням зі сталих джерел

та / або з відновленого волокна.

- Критерії екологічного маркування: можна вказати, що критерії, що лежать в основі певного виду екологічного маркування, виконуються, якщо критерії є придатними та відповідними для визначення продуктів, а також інші форми підтвердження відповідності. Для отримання додаткової інформації, будь ласка, перегляньте супровідний Інформаційний бюлетень про використання екологічного маркування у державних закупівлях.
- Включення детальних критеріїв: повні критерії наведені в Інформаційному звіті про продукт.
- Критерії надання контракту: Органи, що здійснюють закупівлю, повинні вказати в оголошенні про контракт та тендерній документації, скільки додаткових балів буде нагороджено за кожний критерій надання контракту. Критерії екологічного маркування повинні в цілому становити, як мінімум, 10-15% від загальної кількості наявних балів.

5. Питання витрат

У дослідженні Європейської Комісії «Витрати та переваги екологічних державних закупівель у Європі»¹⁰ було встановлено, що витрати державних органів на закупівлю екологічного паперу (у тому числі копіювального паперу, який є на 100% переробленим та екологічно сертифікованим) та не екологічного копіювального паперу дуже схожі. Порівнюючи чотири вивчені країни, «екологічні» варіанти копіювального паперу значно дешевші (на 23%) у Німеччині; в Іспанії та Швеції «екологічний» копіювальний папір коштує трохи дорожче з відносною різницею в ціні від 3,5 до 4%; у Чеській Республіці середні ціни майже однакові (різниця у 0,2%). У таблиці нижче представлені ці результати.

Країна	Співвідношення ціни між екологічним і не екологічним продуктом (%)
Швеція	3,5%
Німеччина	-23,2% (тобто екологічний продукт дешевший, ніж не екологічний)
Іспанія	4%
Чеська Республіка	-0,2%

На закінчення, різниця між цінами більшою мірою залежить від бренду та обсягу закупівлі, ніж від того, є продукт екологічним чи не екологічним. Тому папір, що відповідає критеріям, визначеним вище, доступний на ринку за конкурентними цінами.

¹⁰Дослідження стосовно витрат/переваг екологічних державних закупівель у Європі, Öko-Institut & ICLEI 2007, доступне на веб-сторінці http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm.

6. Відповідне законодавство ЄС та джерела інформації

- Рішення Комісії від 4 вересня 2002 р., що встановлює переглянуті екологічні критерії нанесення екологічного маркування Співтовариства для копіювального та графічного паперу та вносить зміни до Рішення 1999/554 / ЄС (2002/741 / EC): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0741:EN:HTML>
- Регламент Комісії № 2032/2003 від 4 листопада 2003 р. щодо другого етапу десятирічної програми роботи, передбаченої частиною 2 статті 16 Директиви 98/8/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо розміщення біоцидних продуктів на ринку та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1896/2000: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/consleg/2003/R/02003R2032-20070104-en.pdf>
- Директива Європейського Парламенту та Ради від 2002/61 / ЄС від 19 липня 2002 р. про зміну в дев'ятнадцятий раз Директиви Ради 76/769 / ЕЕС щодо обмежень збуту та використання деяких небезпечних речовин та препаратів (азобарвників): http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/l_243/l_24320020911en00150018.pdf
- Веб-сторінка Європейської Комісії щодо ЗДЗ: <http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>
- Веб-сторінка Європейської Комісії щодо FLEGT/FLEG: <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>
- Критерії Blue Angel. Основні критерії нанесення екологічного маркування для переробленого паперу RAL-UZ 14: http://www.blauer-engel.de/englisch/vergabe/download_uz_e/e-UZ-014.pdf
- Критерії Nordic Swan. Екологічне маркування копіювального та друкарського паперу. Версія 3.0: <http://www.svanen.nu/Eng/criteria/kriterie.asp?pgn=44>
- Інші екологічні довідники: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/other/index_en.htm
- PEFC (Програма заохочення лісової сертифікації): <http://www.pefc.org/internet/html>
- Ланцюг поставки лісоматеріалів PEFC - вимоги. Нормативний документ. Додаток 4: http://www.pefc.org/internet/html/documentation/4_1311_400/4_1208_165/5_1177_452.htm
- Правила використання логотипа PEFC. Нормативний документ. Додаток 5: http://www.pefc.org/internet/html/documentation/4_1311_400/4_1208_165/5_1177_453.htm
- Стандарт ланцюга поставки FSC для компаній, що постачають та виробляють продукцію, сертифіковану FSC. FSC-STD-40-004 (версія 1-0): http://www.fsc.org/keepout/en/content_areas/77/134/files/FSC_STD_40_004_V1_0_EN_CoC_for_Suppliers_and_Manufacturers.pdf
- Вимоги щодо нанесення маркування FSC. FSC-STD-40-201 (версія 2.0): http://www.fsc.org/keepout/en/content_areas/77/134/files/FSC_STD_40_201_V2_0_EN_FSC_on_product_labelling_requirements.pdf
- CSA (Канадська асоціація стандартів): <http://www.cs-international.org>
- Веб-сайти закупівель деревини у Великобританії: <http://www.defra.gov.uk/environment/internat/forests/timber.htm>; <http://www.illegal-logging.info/>; <http://www.proforest.net/cpet>

- Веб-сайт закупівель деревини Міністерства навколишнього середовища Данії:
<http://www.skovognatur.dk/Emne/Skov/Miljoe/Indkoeb/>
- Міністерство охорони навколишнього середовища Голландії:
<http://www.vrom.nl/pagina.html?id=23992>
- Французьке законодавство та керівництво щодо закупівлі деревини:
<http://www.ecologie.gouv.fr/IMG/pdf/050405.pdf>
- Дослідження щодо витрат та переваг екологічних державних закупівель в Європі, Око-Institut & ICLEI 2007, доступне за адресою:
http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm
- Комплексне запобігання забруднення та контроль (IPPC) - довідковий документ про найкращі наявні технології в целюлозно-паперовій промисловості (Звіт BREF):
<http://eippcb.jrc.es/pages/FActivities.htm>